

розширення об'єктів їх діяльності, концентрація виробництва на міжгалузевому рівні. Цей фактор варто врахувати при встановленні рейтингу в промисловості, будівництві, торгівлі та інших галузях.

Рейтинг визначається за системою показників, що включає три групи показників-індикаторів, що характеризують ділову активність, економічний потенціал, фінансову стабільність і платоспроможність.

Якщо кількість набраних балів відповідає третьому класу рейтингу, у фінансовому стані підприємства є ознаки напруженості, ризику, кредитоспроможність обмежена, можлива видача кредитів під надійне забезпечення. Якщо ж комплексне оцінювання діяльності малого підприємства показало, що найбільш «вузьким» місцем є його ділова активність, то причиною цього може бути діюча політика ціноутворення, ігнорування висновків маркетингових результатів, що потребує прискіпливої роботи з собівартістю.

Запропонована методика, по-перше, дає змогу за необхідності приймати оперативні та стратегічні рішення з уточнення чи перегляду дій, що сприятимуть підвищенню ефективності функціонування малих підприємств; по-друге, встановлення розходження та зміни, що відбуваються на малих підприємствах, дуже важливі в період їх становлення і розвитку; по-третє, оцінка ділової активності й потенційних можливостей знаходить застосування при стратегічному плануванні малого бізнесу і формуванні інвестиційної політики на рівні регіону.

#### *Література*

1. *Індекс політики у сфері МСП. Країни Східного партнерства 2020. Оцінка стану реалізації Акту про малий бізнес для Європи.* European Union, Brussels : OECD Publishing, Paris, 2020. 58 с. URL: [https://sme.gov.ua/wp-content/uploads/2020/07/3\\_SME\\_Policy\\_Index\\_Eastern\\_Partnership\\_countries\\_2020\\_Ukraine.pdf](https://sme.gov.ua/wp-content/uploads/2020/07/3_SME_Policy_Index_Eastern_Partnership_countries_2020_Ukraine.pdf) (дата звернення: 10.03.2021).
2. Мироненко-Шульган О. *Малий бізнес в умовах пандемії COVID-19 : правове регулювання фінансової підтримки державою* / Національна асоціація адвокатів України : сайт. 19.08.2020. URL: <https://unba.org.ua/publications/5792-malij-biznes-v-umovah-pandemii-covid-19-pravove-regulyuvannya-finansovoi-pidtrimki-derzhavoyu.html> (дата звернення: 10.03.2021).
3. Волкова Н. А. *Сучасні тенденції аналізу фінансового стану підприємств.* Economy and Society : modern foundation for human development : Proceeding of International Scientific Conference. Leipzig, Germany. 2016. Vol. 1. Pp. 173–174.
4. Волкова Н. А., Волчек Р. М., Гайдаєнко О. М., Л. В. Чернишова Л. В. *Аналітичне оцінювання конкурентоспроможності економічного потенціалу підприємства.* Аналітичні методи дослідження конкурентоздатності суб'єктів господарювання : монографія. Одеса : ОНЕУ, Кримполіграфпапір, 2017. 400 с.
5. Волкова Н. А., Волчек Р. М., Гайдаєнко О. М. *Теоретико-методичні засади дослідження бізнес-процесів у підприємстві* : монографія. Одеса : ППЦ «Белка». 2019. 169 с.

---

УДК 332.834.3:338.314

**Шевчук Ніна Сергіївна**

*к. е. н., доцент кафедри економічного аналізу,  
Одеський національний економічний університет (Україна)*

### **СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПРИБУТКОВОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ**

***JEL classification:*** L740; O470

Аналіз тенденцій розвитку вітчизняної будівельної галузі в умовах динамічних змін зовнішнього середовища актуалізує необхідність розробки стратегічних завдань у напрямку забезпечення позитивних фінансових результатів підприємств цього сектору. За даними Державної служби статистики України [1] динаміка обсягів продукції підприємств будівельної галузі та чистого фінансового результату діяльності будівельних підприємств України за період 2011–2018 рр. має переважно негативний чистий фінансовий результат. Так, отримання чистого збитку спостерігається не лише в періоди скорочення обсягів виробництва будівельної продукції,

а також у період підйому (2015–2017 рр.). Позитивний чистий фінансовий результат зафіксовано за 2018 р., але індекс зростання обсягів продукції демонструє тенденцію до зниження.

У цьому секторі економіки України наразі відбувається посилення конкуренції, тому в управлінні будівельними підприємствами важливо використовувати ефективні інструменти стратегічного розвитку.

Важливість розвитку прибутковості будівельної галузі полягає у її тісному впливі на ефективний розвиток практично усіх інших галузей економіки. Для оцінювання стану розвитку будівельної сфери доцільно розглянути частку будівництва в структурі ВВП країни, яка становить 2,5% у 2019 р. та має тенденції до зростання після 2015 р. Зміни, які відбуваються у будівництві, залишають найкращі сподівання, адже впродовж останніх років спостерігається позитивна динаміка в показниках будівництва, темп зростання будівельної продукції у 2019 р. склав 123,6% і порівняно з 2018 р. зріс на 21,9% [2]. За підсумками 2019 року українські підприємства виконали будівельних робіт на суму 177 млрд. грн. Лідерами по виконанню будівельних робіт серед регіонів були Дніпропетровська, Одеська, Харківська, Київська області та м. Київ [2].

Аналіз факторів, що впливають на функціонування підприємств цієї галузі свідчить, що будівництво є дуже складним бізнес-процесом, який залежить від ефективної взаємодії та задоволення вимог усіх зацікавлених сторін (забудовників, інвесторів, підрядників, контролюючих та регулюючих органів та інших). Своєчасне завершення та введення в експлуатацію об'єктів є необхідною умовою прибутковості будівельних підприємств.

Зауважимо, що, відповідно до методики аналізу впливу факторів на прибуток підприємств, позитивна динаміка обсягів монтажно-будівельних робіт галузі може супроводжуватися негативним впливом інших чинників, які перешкоджають розвитку прибутковості. Основними факторами, які стримують розвиток підприємств будівельної галузі, є:

- рівень попиту на продукцію та послуги будівельних підприємств;
- постійне зростання собівартості продукції, послуг, яке призводить до підвищення рівня збитковості підприємств та зниження рентабельності їх діяльності;
- відсутність якісного інформаційного забезпечення будівельного ринку, що перешкоджає впровадженню новітніх технологій та матеріалів, підвищенню якості робіт та послуг;
- недостатня кваліфікація працівників (управлінського персоналу; робітників основного та допоміжного виробничого процесу) відповідно до особливостей виробництва будівельної продукції, рівень професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників з низьким рівнем будівельної освіти, що, у свою чергу, призводить до недостатнього зв'язку науки та практики, низького рівня новітніх розробок та досліджень;
- втрата професійних будівельників через виїзд за кордон [3; 4].

Усі вищезазначені фактори потребують ретельного дослідження з метою створення основи формування стратегічних напрямків розвитку прибутковості будівельних підприємств. Безпосередньо дія цих чинників набуває прояву при оцінці конкурентоспроможності продукції будівництва. Науковці зазначають, що сучасні умови, в яких здійснюють свою діяльність будівельні підприємства в Україні, характеризуються посиленням конкуренції, яка є рушійною силою розвитку суспільства, головним інструментом економії ресурсів і підвищення якості товарів. У зв'язку з цим звернемо увагу на те, що саме конкуренція розвиває будівництво. Саме через низьку конкурентоспроможність припиняють свою діяльність підприємства, які не відповідають вимогам ринку, а залишаються функціонувати та розвиватися тільки конкурентоспроможні будівельні підприємства [5, с. 2]. Тому розвиток стратегічних напрямків підвищення конкурентоспроможності будівельної продукції, зокрема, надійності та безпеки будівель та споруд, енергозбереження та підвищення їх енергоефективності, є необхідною складовою підвищення фінансових результатів.

Зауважимо, що суттєва частка витрат у виробництві будівельної продукції та послуг припадає на матеріальні витрати та оплату тепло- та енергопостачання. У свою чергу, висока вартість матеріалів, що використовуються у виробництві, подорожчання тепло- та енергоносіїв призводять до зростання собівартості продукції, послуг, товарів будівельного ринку. У цьому напрямку підприємствам необхідно забезпечувати низку заходів з впровадження енергоефективних технологій та ощадливого споживання енергетичних ресурсів, енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива, впровадження маловідходних і безвідходних технологій, використання вторинних ресурсів, використання потужності з виробництва нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії.

Таким чином, ідентифікація факторів, що спричиняють дестабілізуючий вплив на функціонування підприємств будівельної галузі та ефективне управління або адаптація до їх дії, дозволяє керівництву будівельних підприємств формувати життєздатну стратегію прибутковості в умовах несприятливих подій останніх років (коливання курсу валют, зростання цін на матеріали, зниження купівельної спроможності громадян України, пандемія тощо). Ключовими завданнями у визначенні пріоритетів щодо збільшення прибутковості конкретних підприємств будівельного сектору можуть стати: утримання частки ринку забезпеченням стійкої динаміки підвищення конкурентоспроможності та дотримання сучасних вимог до забезпечення ефективності окремих бізнес-процесів.

#### *Література*

1. Державна служба статистики України : сайт. URL: <https://ukrstat.org/uk/operativ/menu/menu> (дата звернення: 04.05.2021).
2. Лучко Г. Й., Когут І. В. Актуальні проекти стратегічного розвитку будівельної галузі України. Ефективна економіка. 2020. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8108> (дата звернення: 04.05.2021).
3. Кулікова Л. В. Сучасні тенденції розвитку будівельних підприємств. Інвестиції : практика та досвід. 2017. № 8. С. 52–55.
4. Павловські Г. Щодо проблем розвитку діяльності підприємств будівельної сфери в Україні. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2017. № 3 (2). С. 124–135.
5. Боровік Ю. Т. *Управління конкурентоспроможністю будівельних підприємств залізничного транспорту*. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2017. № 59. С. 101–108.